

บทที่ 4

กฎหมายที่เกี่ยวกับเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนในประเทศไทย

นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ซึ่งถือได้ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด และมีการกำหนดขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพไว้ ซึ่งในรัฐธรรมนูญมีสภาพปัญหาในเรื่องของการใช้เสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนของไทย และปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นจากการกระทำหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ดังนั้น ในบทนี้จะกล่าวถึงหลักพื้นฐานของเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนในประเทศไทย รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4.1 หลักพื้นฐานของเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ภายใต้หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายที่เป็นรากฐานของกฎหมายทั้งระบบเนื่องจากเป็นกฎหมายที่กำหนดเรื่องของการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ตลอดจนถึงการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรดังกล่าว ในเรื่องของการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้เป็นการเฉพาะ และยังกำหนดเงื่อนไขของการแก้ไข หรือเพิ่มเติมไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไว้เป็นเรื่องเฉพาะ จึงทำให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นสามารถใช้กระบวนการตรากฎหมายตามปกติตามหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ ภายใต้ความสำคัญของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น จึงมีการบัญญัติรับรองในเรื่องเสรีภาพในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้อย่างชัดเจนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตลอดมา

4.1.1 ความเป็นมาของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

ในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงในระบอบการปกครองที่สำคัญของประเทศไทยจนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งในการจัดทำรัฐธรรมนูญในแต่ละฉบับนั้นย่อมมีแหล่งที่มา และมีสาระสำคัญของหลักการที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของบ้านเมืองในขณะที่มีการจัดทำ ทำให้ที่มาของรัฐธรรมนูญและความเข้มข้นของสิทธิและเสรีภาพในแต่ละฉบับนั้นไม่เท่ากัน ในการที่จะทราบขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจึงต้องพิจารณาจากคำปรารภ

ของรัฐธรรมนูญในแต่ละฉบับเป็นสำคัญก่อนที่จะมาพิจารณาถึงขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญบางฉบับเป็นเพียงการกำหนดกรอบของการใช้อำนาจของรัฐไว้เพียงชั่วคราว เช่นรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.2475 กำหนดเพียงเรื่องให้ราชอาณาจักรเป็นรัฐเดี่ยวจะแบ่งแยกไม่ได้ให้มีการปกครองรูปแบบรัฐสภาที่มีสภาเดียว และมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข และทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านคณะราษฎร ซึ่งมีความแตกต่างจากสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ที่ได้มีการบัญญัติเรื่องสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญไทย ได้ปรากฏเรื่องของสิทธิและเสรีภาพอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ได้มีการบัญญัติให้สิทธิและเสรีภาพต่างๆ ให้แก่ประชาชนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งในช่วงเวลานั้นได้มีการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ จึงได้มีการรับเอาหลักสิทธิมนุษยชน หรือหลักการสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย ความเป็นมาของที่มา และหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้ทราบหลักการคุ้มครองของสิทธิและเสรีภาพ รวมถึงทราบขอบเขตแห่งสิทธิและเสรีภาพได้

สำหรับที่มาของสิทธิและเสรีภาพนั้นในอดีต มีที่มาจากเหตุการณ์ที่ประชาชนได้มีการเรียกร้องเพื่อโค่นล้มรัฐบาลของ พลเอกสุจินดา คราประยูร ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น และภายหลังจากการโค่นล้มได้มีจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวของ นาย อานันท์ ปันยารชุน ได้จัดให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ในการแก้ไขนั้น มีสาระสำคัญโดยยึดมั่นในระบอบรัฐสภา และกำหนดหลักอุดมการณ์ไว้สองประการ คือ ประเทศไทยต้องเป็นรูปแบบราชอาณาจักรอันหนึ่งเดียวจะแบ่งแยกมิได้ และต้องยึดมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ในเวลาต่อมา นาย ชวน หลีกภัย ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีการให้ทบวงโครงสร้างของระบบการปกครองเสียใหม่ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเรียกว่า “คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย” (คพป.) เพื่อให้คณะกรรมการดังกล่าวศึกษาแนวทางในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง” (คปก.) เพื่อทำหน้าที่ศึกษา และนำเสนอแนวทางต่อรัฐบาลการปฏิรูปการเมือง และมีการเสนอคณะรัฐมนตรีมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญอยู่บนพื้นฐานของการกำหนดโครงสร้าง และระบบใช้อำนาจของรัฐเสียใหม่ เพื่อต้องการให้ประชาชนเข้ามาควบคุม และตรวจสอบได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้มีการใช้อำนาจจากการปกครองบ้านเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง และพวกพ้อง

รวมทั้งคำนึงถึงสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงในกระบวนการทางการเมือง และให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งดำเนินการโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ มีการพิจารณาอย่างเป็นระบบ และมีการกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพต่างๆ โดยการเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายอย่างกว้างขวางจนถือได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิและเสรีภาพประชาชนชาวไทยมากที่สุดฉบับหนึ่ง โดยการพิจารณาคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ยกร่างรัฐธรรมนูญเป็น 2 ฉบับ คือ

ฉบับแรก ได้นำหลักแนวคิดในเรื่องของ สภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในประเทศไทย ทฤษฎีสิทธิและเสรีภาพ และตัวอย่างของรัฐธรรมนูญของต่างประเทศที่อาจนำมาปรับใช้กับรัฐธรรมนูญของประเทศไทยได้ สภาพปัญหาที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ ได้แก่

ประการแรก บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมีเรื่องของสิทธิและเสรีภาพไม่ครบถ้วน เพราะยึดถือหลักที่ว่า ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งในขณะที่รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาถือว่า สิทธิและเสรีภาพที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นตัวอย่าง

ประการที่สอง การขาดสภาพบังคับ เพราะในรัฐธรรมนูญหมวดสิทธิและเสรีภาพมักกำหนดต่อท้ายในแต่ละมาตราว่า ทั้งนี้รายละเอียดให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งมีผลทำให้ไม่อาจกล่าวอ้างสิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้โดยตรง

ประการสุดท้าย รัฐธรรมนูญได้ถูกร่างโดยกลุ่มคนบางกลุ่มจึงไม่มีการคำนึงถึงคนกลุ่มอื่นบางกลุ่มที่ไม่สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

คณะกรรมการยกร่างได้มีการวางบททั่วไปว่าสิทธิและเสรีภาพจะมีสถานะทางกฎหมายอย่างไร โดยได้มีการแยกประเภทของสิทธิและเสรีภาพโดยพิจารณาจากภารกิจของสิทธิและเสรีภาพได้ 2 ประเภท คือ สิทธิที่มีมาแต่เกิด หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน และสิทธิที่เกิดขึ้นเพราะคนมาอยู่รวมกันเป็นรัฐ หรือสิทธิพลเมือง นอกจากนี้ ยังได้มีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ เพื่อประโยชน์ในการตีความเมื่อสิทธิและเสรีภาพขัดกัน ระหว่างบทบัญญัติหมวดสิทธิและเสรีภาพให้สามารถพัฒนาสิทธิเสรีภาพใหม่ๆ ได้ตามแนวคิดรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา และคำประกาศสิทธิพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 และยังวางหลักประกันสิทธิเสรีภาพโดยกรณีเป็นสิทธิที่สำคัญจะกำหนดให้เป็นสิทธิโดยเด็ดขาด โดยที่ไม่สามารถจำกัดสิทธิดังกล่าวได้ และกรณีเป็นสิทธิที่ไม่สำคัญ จะมีการจำกัดสิทธิได้แต่จะระบุรายละเอียด หรือเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิไว้ด้วย

ฉบับที่สอง ในเรื่องของเนื้อหา นั้นโดยส่วนใหญ่ไม่ต่างไปจากร่างฉบับแรกเพียงแต่กำหนดให้แนวนโยบายแห่งรัฐมีสภาพบังคับกำหนดให้แนวนโยบายแห่งรัฐมาจากหลักสิทธิ

และเสรีภาพในสามเรื่อง คือ เสรีภาพของบุคคลใครจะมาล่วงละเมิดเสรีภาพไม่ได้ สิทธิในสังคม เศรษฐกิจ และผู้มีสิทธิสามารถเรียกร้องให้รัฐทำการให้เป็นไปตามสิทธินั้นได้ ในการนำเอาสิทธิใน สังคมเศรษฐกิจมาบัญญัติไว้ในหมวดสิทธิเสรีภาพมีผลให้สามารถฟ้องร้องบังคับได้ แต่หากนำไป บัญญัติไว้ในแนวนโยบายแห่งรัฐไม่อาจฟ้องได้แต่กลับมีสภาพบังคับทางการ เมือง และได้มอบหมายให้รวมหลักการทั้งสองร่างโดยแนวนโยบายแห่งรัฐเรื่องใดมีความจำเป็นที่จะให้มี สภาพบังคับอาจจัดให้เป็นสิทธิ ในส่วนเรื่องใดมีความจำเป็นแต่ไม่อาจรับภาระได้ก็ให้เป็นนโยบาย แห่งรัฐ และให้แยกสิทธิทางอาญาไปไว้ในหมวด 8 ศาลและเจ้าพนักงานในกระบวนยุติธรรม

สำหรับการร่างบัญญัติในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพนั้น คณะอนุกรรมการฯ ได้แยก ประเภทของสิทธิและเสรีภาพเป็น 3 ส่วน คือ บททั่วไป สิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานสิทธิ และเสรีภาพของพลเมือง ซึ่งบทสรุปของคณะทำงานฯ ได้แยกเรื่องสิทธิและเสรีภาพออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทแรก สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นสิทธิที่สำคัญซึ่งบุคคลมีติดตัว มาตั้งแต่กำเนิด เช่น สิทธิและเสรีภาพในร่างกายชีวิต การนับถือศาสนา และสิทธิในความ เป็นส่วนตัว

ประเภทที่สอง สิทธิเสรีภาพของพลเมืองเป็นสิทธิที่ได้มาเพราะการเป็นพลเมือง ของรัฐ

สุดท้ายการยกร่างเพื่อประกาศใช้บังคับรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้แสดงถึงเจตนารมณ์ที่ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีหลักการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาเป็นระยะเวลานาน และในช่วงเวลาที่ผ่านมาก็ได้มีการยกเลิก และแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหลายครั้ง ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมแห่งกาลเวลา และสภาพการณ์ของบ้านเมือง รวมทั้งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะต้องกำหนดคกกฎเกณฑ์ที่สำคัญ ที่ชัดเจน สามารถใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ และเป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญได้ ในการยกร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 นั้น สืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2539 ได้บัญญัติให้มีสภาร่าง รัฐธรรมนูญขึ้นประกอบไปด้วยสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภาจำนวนเก้าสิบคน มีหน้าที่ในการ จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง ภายหลังจากนั้นสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญโดยมีสาระสำคัญเป็นการส่งเสริม และคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการ

ใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพให้มากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ

ในรัฐธรรมนูญของไทยตั้งแต่ในอดีตนั้นได้มีการบัญญัติรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนไว้ โดยมีรายละเอียดที่มีความแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองของไทยในแต่ละยุคนั่นเอง โดยเมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์การรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับซึ่งสามารถที่จะบ่งบอกถึงพัฒนาการของการรับรองและคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนได้เป็นอย่างดีดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.2475 กำหนดว่า “ภายในบังคับแห่งบทกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผยการ ตั้งสมาคมการอาชีพ”¹

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2489 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย”²

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคมการอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย”³

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา การจำกัดสิทธิเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขัน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจของยุวชน...”⁴

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม 2495 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งพรรคการเมือง ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย”⁵

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.2475. มาตรา 14

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2489. มาตรา 14

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490. มาตรา 23

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492. มาตรา 35

⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม 2495. มาตรา 26

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการพูด การเขียน และการโฆษณา การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือเพียงเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขัน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจของยุวชน การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชนนั้นจะกระทำมิได้”⁶

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน...”⁷

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา การจำกัดเสรีภาพ เช่นนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเกียรติยศชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตหรือสุขภาพ”⁸

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเกียรติยศชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน...”⁹

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2538 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดสิทธิเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ หรือเพื่อ

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511. มาตรา 33

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517. มาตรา 40

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521. มาตรา 34

⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534. มาตรา 37

คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับ ความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน...”¹⁰

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีการอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน...”¹¹

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน...”¹²

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้น เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น”¹³

จากบทบัญญัติที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน นั้น ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ หากแต่รายละเอียดของการรับรองและเงื่อนไข หรือระดับของ ความคุ้มครองต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนนั้นจะมีมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับ

¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2538. มาตรา 39

¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. มาตรา 39

¹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. มาตรา 45

¹³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. มาตรา 34

กับบริบททางการเมืองของสังคมไทยในช่วงเวลานั้น เมื่อเราพิจารณาจากขอบเขตเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในรัฐธรรมนูญของไทยนั้น จะพบว่า ขอบเขตเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน คือ การกำหนดขอบเขตเสรีภาพเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย

ซึ่งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 นั้นยังมีการบัญญัติในเรื่องของเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้เป็นการเฉพาะแก่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนไว้ว่า

“บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร หรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวสารหรือข้อความใดๆ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนจัดทำขึ้นไป ให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้ หน่วยงานของรัฐที่ใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินให้สื่อมวลชนไม่ว่าเพื่อประโยชน์ในการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ หรือเพื่อการอื่นใดในทำนองเดียวกันต้องเปิดเผยรายละเอียดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทราบตามระยะเวลาที่กำหนดและประกาศให้ประชาชนทราบด้วย

เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง แต่ให้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ และภารกิจของหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ด้วย”¹⁴

ซึ่งจากบทบัญญัติที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือการนำเสนอข่าวสารของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ หากแต่รายละเอียดของการรับรองและเงื่อนไข หรือระดับของความคุ้มครองต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือการนำเสนอข่าวสารของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นจะมีมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองของสังคมไทยในช่วงเวลานั้น เมื่อเราพิจารณาจากขอบเขตเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือการนำเสนอข่าวสารของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญของไทยนั้น จะพบว่า ขอบเขตเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือเสนอข่าวสารของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน คือ ในการแสดงความคิดเห็น หรือการนำเสนอข่าวสารของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น จะต้องอยู่ในขอบเขตของจริยธรรมวิชาชีพ

¹⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 35

4.1.2 หลักการทางกฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อมวลชนของไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนตามบทบัญญัติได้รับรอง และคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายด้วยวิธีการอื่นไว้ เป็นเรื่องของการคุ้มครองเสรีภาพในการเสนอข่าว และการแสดงความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น ในการนำเสนอข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญเองซึ่งเป็นกฎหมายที่มีหน้าที่คุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพ ก็หาได้กำหนดให้การใช้เสรีภาพของบุคคลในเรื่องนี้ เป็นไปอย่างไม่มีขอบเขต หรือข้อจำกัดใดๆ ไม่ แต่คงยืนยันในหลักการที่ว่า รัฐในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมสามารถกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อจำกัดหรือ ควบคุมการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วยเหตุผลสำคัญ คือ เพื่อความมั่นคงของรัฐ เพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล หรือชื่อเสียงเกียรติยศของบุคคลอื่น และเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน อย่างไรก็ตาม ในส่วนของผู้ใช้อำนาจรวมทั้งประชาชนผู้อาจได้รับผลกระทบโดยตรงต้องไม่ลืมว่า รัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการควบคุมการใช้อำนาจควบคุมโดยรัฐไว้ด้วยในขณะเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้การใช้อำนาจนั้นไม่เกินขอบเขตหรือละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากเกินไป

ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนนั้น ได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในหลายฉบับโดยมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไว้โดย 5 ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การห้ามสั่งปิด โรงพิมพ์ บทบัญญัติในเรื่องของการสั่งปิดโรงพิมพ์ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ไว้ว่า “การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้”¹⁵ บทบัญญัตินี้เป็นการคุ้มครองกิจการหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนอื่น จากการคุกคามของรัฐการจำกัดอำนาจของรัฐไม่ให้สั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนอื่น

ประการที่สอง การแทรกแซง บทบัญญัติในเรื่องของการแทรกแซงสื่อมวลชนได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ไว้ว่า “การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอ ข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีใดๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้...”¹⁶ บทบัญญัตินี้ยังคงกล่าวถึงการห้ามไม่ให้รัฐทำการแทรกแซงด้วยวิธีการใดๆ

¹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 35 วรรคสอง

¹⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. มาตรา 45 วรรคสี่

เพื่อสิทธิเสรีภาพ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น บทบัญญัตดังกล่าว นั้นเป็นบทบัญญัติที่ได้มีการบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แต่ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ไม่ได้มีการบัญญัติเรื่องของการแทรกแซงสื่อมวลชน ไว้แต่อย่างใด

ประการที่สาม การห้ามตรวจเซ็นเซอร์ข่าว บทบัญญัติในเรื่องของการห้ามตรวจ เซ็นเซอร์ข่าวของสื่อมวลชนได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ไว้ว่า “การให้นำข่าวสารหรือข้อความใดๆ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนจัดทำขึ้นไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ หรือสื่อใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม”¹⁷ จากบทบัญญัตดังกล่าวเป็นการห้ามไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐตรวจข่าวสาร หรือข้อความก่อนที่จะทำ การตีพิมพ์ หรือที่เรียกว่าการเซ็นเซอร์ข่าว แต่ในการตรวจสอบข่าว หรือข้อเขียนก่อนที่จะกระทำ การตีพิมพ์นั้นก็สามมารถที่จะทำได้ แต่มีเงื่อนไขอยู่ที่ว่า ประเทศจะต้องอยู่ในภาวะสงครามเท่านั้น

ประการที่สี่ การให้เจ้าของกิจการสื่อสิ่งพิมพ์เป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย ในรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติไว้ว่า “เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย”¹⁸ ตามบทบัญญัตดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจะเป็นเจ้าของกิจการที่เกี่ยวกับกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย

ประการที่ห้า การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์ บทบัญญัติ ในเรื่องของการให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์ได้บัญญัติไว้ ในรัฐธรรมนูญ ไว้ว่า “การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน อื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้...”¹⁹ ตามบทบัญญัตดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การให้เงินหรือทรัพย์สิน อื่น เพื่อเป็นการอุดหนุนกิจการของหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนนั้นของเอกชนนั้น รัฐจะไม่ สามมารถที่จะกระทำได้ แต่ในการใช้จ่ายเงินของรัฐ เพื่อการโฆษณา หรือประชาสัมพันธ์ นั้นสามารถกระทำได้แต่จะต้องเปิดเผยรายละเอียดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินให้ทราบ²⁰

ถึงแม้เสรีภาพจะเป็นเรื่องที่ต้องมีขอบเขต ถึงแม้แต่รัฐก็จะต้องมีขอบเขตในการจำกัด เสรีภาพ ในการกำหนดขอบเขตของเสรีภาพนั้น จะต้องอาศัยการออกกฎหมาย และดำเนินการ หรือบังคับต่างๆ ให้เป็นไปตามอำนาจที่กำหนดไว้ในกฎหมาย แต่ก็เชื่อว่ารัฐจะสามารถออก

¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 35 วรรคสาม

¹⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 35 วรรคสี่

¹⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. มาตรา 45 วรรคห้า

²⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. มาตรา 45 วรรคห้า

กฎหมายโดยอำเภอใจ หรือขัดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินกว่าเหตุได้ และเพื่อให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพ และหลักความชอบด้วยกฎหมาย ประชาชนที่เป็นเจ้าของสิทธิเสรีภาพ ตามที่ได้มีการรับรองและคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงควรที่จะรู้ถึงสิทธิและเสรีภาพของตน รวมทั้งความเข้าใจถึงขอบเขตของการถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยฝ่ายรัฐ

4.1.3 เปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กับ พ.ศ.2550 และพ.ศ. 2540

ในปัจจุบันได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจัดร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ในระหว่าง พ.ศ. 2557 - 2560 ภายหลังจากรัฐประหารในประเทศไทยโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 สืบเนื่องจากรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2557 และการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ผ่านมา ทำให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ได้มีการตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญชุดแรก จำนวน 36 คน ซึ่งสมาชิกมาจากการแต่งตั้งทั้งหมด มีบรรดาศักดิ์ อูรรณโณ เป็นประธานแต่ในวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2558 สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ มีมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการฯ ทำให้มีการตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ จำนวน 21 คน เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2558 โดย มีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน โดยนับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ที่ผ่านการออกเสียงประชามติ ต่อจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยได้รับเสียงเห็นชอบท่วมท้นถึง 16.8 ล้านเสียง ต่อเสียงคัดค้าน 10.5 ล้านเสียง

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นั้น ได้มีการรับรองเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนไว้

“บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร หรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวสารหรือข้อความใดๆ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนจัดทำขึ้นไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้ หน่วยงานของรัฐที่ใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินให้สื่อมวลชนไม่ว่าเพื่อประโยชน์

ในการโฆษณา หรือประชาสัมพันธ์ หรือเพื่อการอื่นใดในทำนองเดียวกันต้องเปิดเผยรายละเอียดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทราบตามระยะเวลาที่กำหนดและประกาศให้ประชาชนทราบด้วย”

ในส่วนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีการรับรองเสรีภาพในการแสดงออกของสื่อมวลชนไว้ในมาตรา 45 ซึ่งเป็นหลักในการรับรองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ และสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน รวมทั้งให้ความคุ้มครองการนำเสนอข่าวสารของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนไว้อย่างชัดเจน โดยมาตรา 45 มีสาระสำคัญดังนี้

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรา นี้ จะกระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรา นี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้”

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้มีการรับรองเสรีภาพในการแสดงออกของสื่อมวลชนไว้ในมาตรา 39 โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อลดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้จะกระทำมิได้

การให้นำข่าว หรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์วิทยุ กระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่น ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงิน หรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชนรัฐ จะกระทำมิได้²¹

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 ได้มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ และสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน รวมทั้งให้ความคุ้มครองการนำเสนอข่าวสารของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนไว้อย่างชัดเจน ในเรื่องของการใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลจำต้องอยู่ในขอบเขตตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าแม้รัฐธรรมนูญเองก็บัญญัติให้อำนาจรัฐกำหนดมาตรการทางกฎหมายก็เพื่อจำกัดหรือควบคุมการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวได้ทั้งนี้ด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ เพื่อความมั่นคง เพื่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น และเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน จะเห็นได้ในเรื่องของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้น ใน รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 มีหลักเกณฑ์ในการจำกัดเสรีภาพเหมือนกัน

ในส่วนเรื่องของการคุ้มครองเสรีภาพของผู้ประกอบกิจการสิ่งพิมพ์ และสื่อมวลชนอื่นๆ นั้น ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นั้น ได้มีการคุ้มครองเสรีภาพไว้ใน 4 ประการดังนี้

ประการแรก ในเรื่องการสั่งปิดกิจการโรงพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่น เพื่อลดรอนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นจะทำไม่ได้

²¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. มาตรา 39

ประการที่สอง ในเรื่องของการเซ็นเซอร์ข่าวสาร โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ การให้นำข่าวสาร หรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนที่จะนำไปตีพิมพ์นั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นไม่สามารถกระทำได้

ประการที่สาม ในเรื่องของผู้ประกอบการกิจการ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชน ต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น

ประการที่สุดท้าย ห้ามให้รัฐเข้าไปทำการอุดหนุนหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชน

ในส่วนเรื่องของการคุ้มครองเสรีภาพของผู้ประกอบการสิ่งพิมพ์ และสื่อมวลชนอื่นๆ ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 นั้น ได้มีการคุ้มครองเสรีภาพไว้ใน 5 ประการดังนี้

ประการแรก ในเรื่องการสั่งปิดกิจการ โรงพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่น เพื่อลดรอนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นจะทำได้

ประการที่สอง เป็นการห้ามไม่ให้รัฐทำการแทรกแซงด้วยวิธีการใดๆ เพื่อลดรอนเสรีภาพของสื่อมวลชน

ประการที่สาม ในเรื่องของการเซ็นเซอร์ข่าวสาร โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ การให้นำข่าวสาร หรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนที่จะนำไปตีพิมพ์นั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น

ไม่สามารถกระทำได้

ประการที่สี่ ในเรื่องของผู้ประกอบการ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชน ต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น

ประการสุดท้าย ห้ามให้รัฐเข้าไปทำการอุดหนุนผู้ประกอบการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชน

เมื่อเราพิจารณาในเรื่องของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนนั้นของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กับ พ.ศ. 2550 นั้น ในเรื่องของการจำกัดสิทธินั้นมีหลักการที่เหมือนกัน คือ ในเรื่องของการจำกัดสิทธินั้นสามารถทำได้ด้วยเหตุผล คือ เพื่อความมั่นคง เพื่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น และเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน และในส่วนเรื่องของการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนนั้นในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กับ พ.ศ. 2550 นั้นมีส่วนที่เหมือนกัน และมีส่วนต่างกันด้วยเช่นกัน ในส่วนที่เหมือนกันคือ ห้ามสั่งปิดกิจการของหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่นๆ ห้ามมีการเซ็นเซอร์ข่าวสาร ในเรื่องของผู้ประกอบการ และห้ามให้รัฐเข้ามาทำการอุดหนุนสื่อมวลชน ในส่วนที่มีความแตกต่างกันคือ เรื่องของการแทรกแซงของสื่อมวลชนนั้นไม่สามารถทำได้ ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แต่ไม่ได้มีการบัญญัติในเรื่องของการแทรกแซงไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่า

ในการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนนั้นรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มีการคุ้มครองเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนได้ครอบคลุมกว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

ในเรื่องของเสรีภาพของการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 นั้นใน บทบัญญัติเรื่องเสรีภาพของการแสดงความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นมีความแตกต่างจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 คือได้มีการบัญญัติแยกออกจากการแสดงความคิดเห็นของบุคคลทั่วไป ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ได้นำเสรีภาพของบุคคล และสื่อมวลชนอยู่รวมกันในบทบัญญัติเดียวกัน แต่ในรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติในของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลกับเสรีภาพของสื่อมวลชนออกจากกัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้ในการตีความ

ในเรื่องของการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญ 2560 มีหลักการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ 4 ประการคือ

ประการแรก ในเรื่องการสั่งปิดกิจการ โรงพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นจะทำได้

ประการที่สอง ในเรื่องของการเซ็นเซอร์ข่าวสาร โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ การให้นำข่าวสาร หรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนที่จะนำไปตีพิมพ์นั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นไม่สามารถกระทำได้

ประการที่สาม ในเรื่องของผู้ประกอบกิจการ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชน ต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น

ประการที่สุดท้าย ห้ามให้รัฐเข้าไปทำการอุดหนุนหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชน แต่มีข้อยกเว้นอยู่ที่ว่าหน่วยงานของรัฐที่ใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินให้สื่อมวลชนไม่ว่าเพื่อประโยชน์ในการโฆษณา หรือประชาสัมพันธ์ หรือเพื่อการอื่นใดในทำนองเดียวกันต้องเปิดเผยรายละเอียดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทราบ

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แล้วจะมีความคล้ายคลึงกันแต่ในความคล้ายคลึงนั้นก็มีความแตกต่างกันด้วยเช่นกัน คือรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 นั้นมีความแตกต่างจากจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 คือในเรื่องของการที่รัฐเข้าไปอุดหนุนกิจการของสื่อมวลชนได้แต่มีข้อยกเว้นอยู่ที่ว่า จะต้องเปิดเผยรายละเอียดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทราบถึงรายละเอียดที่ได้ทำการอุดหนุนกิจการสื่อมวลชน

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จะมีความคล้ายคลึงกันแต่ในความคล้ายคลึงนั้นก็มีความแตกต่างกันด้วยเช่นกันในเรื่องของการห้ามไม่ให้รัฐทำการแทรกแซงด้วยวิธีการใดๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพของสื่อมวลชน และในเรื่องของการที่รัฐ

เข้าไปอุดหนุนกิจการของสื่อมวลชนได้แต่มีข้อแม้อยู่ที่ว่า จะต้องเปิดเผยรายละเอียดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทราบถึงรายละเอียดที่ได้ทำการอุดหนุนกิจการสื่อมวลชน

เมื่อพิจารณาในเรื่องของขอบเขตของการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร หรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ” ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญให้เสรีภาพในการนำเสนอข่าวหรือข้อมูลต่างๆ ของสื่อมวลชนได้อย่างเต็มที่ โดยการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนนั้นให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพเท่านั้นซึ่งมีความแตกต่างจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 โดยสิ้นเชิง เพราะรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 ได้มีการจำกัดขอบเขตของสื่อมวลชนด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ เพื่อความมั่นคง เพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น และเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน ซึ่งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ไม่มีเรื่องของขอบเขตการใช้เสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

ดังนั้นเสรีภาพในการเสนอข่าวของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 นั้นได้เปิดให้มีการใช้เสรีภาพในการนำเสนอข่าวได้อย่างเต็มเปี่ยม และในการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนนั้นยังได้รับการคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน เมื่อรัฐธรรมนูญให้เสรีภาพอย่างเต็มเปี่ยมแก่สื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวนั้น แต่ในการแสดงความคิดเห็นก็ยังคงอยู่ในขอบเขตของจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ซึ่งจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นเพียงหลักเกณฑ์ หรือกฎระเบียบของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่กำหนดขึ้นเองโดยแต่ละองค์กร

4.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

4.2.1 กฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ พ.ศ. 2484

กฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์โดยเฉพาะที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติของการประกอบกิจการของสื่อมวลชน บัญญัติขึ้นมาเพื่อควบคุมกิจการที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์ทุกประเภท

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 ได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานการพิมพ์ และเจ้าหน้าที่ตรวจข่าว โดยหากเจ้าพนักงานการพิมพ์เห็นว่า การโฆษณาสิ่งพิมพ์ หรือหนังสือพิมพ์นั้น ซึ่งอาจจะมีเนื้อหาที่ขัดต่อกฎหมายก็มีอำนาจที่จะให้คำตัดสิน ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา

บรรณาธิการ เจ้าของหนังสือพิมพ์ หรือมีคำสั่งเป็นหนังสือให้งดการเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือให้งดใช้เครื่องพิมพ์ หรือให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อน หรือมีคำสั่งให้พัก หรือถอนใบอนุญาต หรือสั่งงดการเป็นโฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ได้ และยังมีบทลงโทษ หากไม่ปฏิบัติตามที่เจ้าพนักงานการพิมพ์อาจมีคำสั่งเป็นหนังสือห้ามโฆษณาหนังสือพิมพ์นั้น หรืออาจสั่งยึดหนังสือพิมพ์นั้นก็ได้

ในส่วนในเรื่องความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์สำหรับความผิดที่อยู่นอกเหนือจากที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ ได้มีการบัญญัติว่าด้วยกัน 2 กรณีคือ

กรณีที่หนึ่ง ความผิดเกี่ยวกับการโฆษณาสิ่งพิมพ์ ที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว แต่ถ้าวผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบ หรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ให้ถือว่าผู้พิมพ์เป็นส่วนตัว

กรณีที่สอง กรณีความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์ และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวแต่ถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ให้ถือว่าผู้พิมพ์เป็นส่วนตัว

4.2.2 พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550

ในปัจจุบันได้มีการยกเลิก พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 และได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550 มาใช้แทนพระราชบัญญัติเก่า แต่พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550 ยังมีแนวคิดในการควบคุมสิ่งพิมพ์อยู่ โดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญในการกำหนดให้สิ่งพิมพ์เข้าสู่ระบบ ซึ่งจะทำให้สามารถตรวจสอบได้ว่า ผู้ใดเป็นผู้เกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์นั้น โดยระบบดังกล่าวเป็นมาตรการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการเผยแพร่ข่าวสารของสิ่งพิมพ์ด้วย

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550 ได้แบ่งการควบคุมสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์ออกเป็นสองกลุ่ม คือ สิ่งพิมพ์ และหนังสือพิมพ์ กฎหมายฉบับนี้ ยังได้กำหนดหน้าที่ให้กับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งดังกล่าว สามารถพิจารณา ได้ดังนี้

การควบคุมสิ่งพิมพ์

สิ่งพิมพ์ที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งกำหนดนิยามความหมายไว้ว่า “สมุด หนังสือ แผ่นกระดาษ หรือวัตถุใดๆ ที่พิมพ์ขึ้นหลายสำเนา”²² จะเห็นได้ว่าความหมายของสิ่งพิมพ์ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550 นั้นมีความหมายที่กว้าง รวมถึงสิ่งพิมพ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกำหนดการออกอย่างต่อเนื่องหรือไม่ก็ตาม และยังไม่ได้กำหนดเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ไว้ในคำนิยาม ซึ่งกล่าวได้ว่า ไม่ว่าจะสิ่งพิมพ์นั้นจะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องใด ก็สามารถจัดอยู่ในความหมายของสิ่งพิมพ์ได้ และยังไม่ได้จำกัดว่าจะต้องพิมพ์ลงในกระดาษเท่านั้น อาจจะพิมพ์

²² พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 4

ในวัตถุใดๆ ที่พิมพ์ขึ้นก็ได้ทั้งสิ้น โดยมีเงื่อนไขอยู่ว่า สิ่งพิมพ์ก็คือ จะต้องพิมพ์ขึ้นเป็นหลายสำเนา หากสิ่งพิมพ์นั้นพิมพ์ขึ้นฉบับเดียว ไม่จัดอยู่ในความหมายของสิ่งพิมพ์ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่กฎหมายได้มีการยกเว้น สิ่งพิมพ์ที่ลักษณะตรงตามคำนิยาม แต่กลับไม่อยู่ในการบังคับของการควบคุมของกฎหมาย คือ

“พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับกับสิ่งพิมพ์ดังต่อไปนี้คือ

- (1) สิ่งพิมพ์ของส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ
- (2) บัตร บัตรอวยพร ตราสาร แบบพิมพ์และรายงานซึ่งใช้กันตามปกติในการส่วนตัว การสังคม การเมือง การค้า หรือสิ่งพิมพ์ที่มีอายุการใช้งานสั้น เช่น แผ่นพับ หรือแผ่นโฆษณา
- (3) สมุดบันทึก สมุดแบบฝึกหัด หรือสมุดภาพพระบายสี
- (4) วิทยานิพนธ์ เอกสารคำบรรยาย หลักสูตรการเรียนการสอน หรือสิ่งพิมพ์อื่นทำนองเดียวกันที่เผยแพร่ในสถานศึกษา”²³

เมื่อสิ่งพิมพ์นั้นได้ถูกจัดอยู่ในความหมายของสิ่งพิมพ์ตามคำนิยามใน มาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการพิมพ์ แล้วพระราชบัญญัติการพิมพ์ยังได้กำหนดหน้าที่ของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์ดังกล่าว โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับ ผู้พิมพ์ และผู้โฆษณา

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ได้ให้นิยามความหมายของ ผู้พิมพ์ และผู้โฆษณา คือ

ผู้พิมพ์ หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการ และรับผิดชอบในการพิมพ์

ผู้โฆษณา หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดให้สิ่งพิมพ์แพร่หลายด้วยประการใดๆ ไม่ว่าจะขายหรือการให้ไป

เมื่อได้ทราบถึงความหมายของ ผู้พิมพ์ และผู้โฆษณา จึงต้องมาพิจารณาถึงเรื่องคุณสมบัติว่าพระราชบัญญัติการพิมพ์ นั้นได้กำหนดคุณสมบัติของ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา และนิติบุคคลที่เป็น ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา กรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลอื่นๆ ไว้ด้วยกัน 4 ประการ²⁴

ประการที่แรก จะต้องมิอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์

ประการที่สอง จะต้องมิถิ่นที่อยู่ประจำในราชอาณาจักร

ประการที่สาม ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ

ประการสุดท้าย ไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี หรือเป็นความผิดโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

²³ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 5

²⁴ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 7

นอกจากมีการวางเงื่อนไขเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้พิมพ์ และผู้โฆษณาแล้ว ยังได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับรูปแบบของสิ่งพิมพ์ไว้ โดยกำหนดข้อความบางประการไว้ และระบุในลักษณะที่จะสามารถเห็นได้ชัดเจน ซึ่ง พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550 จะต้องแสดงข้อความให้ชัดเจน ได้แก่ ชื่อของผู้พิมพ์และที่ตั้งโรงพิมพ์ ชื่อและที่ตั้งของผู้โฆษณา และมาตรฐานสากลประจำหนังสือที่หอสมุดแห่งชาติได้ออกให้²⁵

ซึ่งจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้มุ่งเน้นควบคุมในเรื่องของเนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์โดยตรง แต่มุ่งเน้นควบคุมด้านรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ให้มีรายละเอียดบางประการตามที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ได้กำหนด

จากหลักกฎหมายที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า หลักดังกล่าวนี้มุ่งเน้นที่จะควบคุมสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์ขึ้นในประเทศและเผยแพร่ในประเทศ ดังนั้น สิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้เข้าองค์ประกอบทั้งสองประการที่กล่าวไปตอนต้น จึงไม่อยู่ในขอบเขตการควบคุมตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า โดยทั่วไปแล้ว สิ่งพิมพ์ที่มิได้พิมพ์ขึ้นในประเทศ จะไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ อย่างไรก็ตามสำหรับสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์ขึ้นในประเทศ แม้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้จะไม่ได้ออกควบคุมในแง่ของคุณสมบัติผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือควบคุมเกี่ยวกับข้อความที่ต้องมีในสิ่งพิมพ์นั้น แต่พระราชบัญญัติได้วางหลักห้ามนำเข้าสิ่งพิมพ์เข้ามาในประเทศ หากสิ่งพิมพ์นั้นมีลักษณะต้องห้ามตามที่ได้กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติจัดการพิมพ์ พ.ศ. 2550 โดยมีหลักดังต่อไปนี้ คือ เป็นการหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หรือกระทบต่อความมั่นคงต่อประเทศ หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาตินั้นมีอำนาจในการออกคำสั่งห้ามนำเข้ามาเผยแพร่ในประเทศได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา²⁶

การควบคุมหนังสือพิมพ์

หากพิจารณา ความหมายของสิ่งพิมพ์ ตามนิยามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดการพิมพ์ฉบับนี้ จะเห็นได้ว่า หนังสือพิมพ์นั้นได้จัดอยู่ในความหมายของสิ่งพิมพ์เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติจัดการพิมพ์ฉบับนี้ได้นิยามความหมายของคำว่าหนังสือพิมพ์ไว้ต่างหาก และยังได้วางหลักในการควบคุมสิ่งพิมพ์กับหนังสือพิมพ์ออกจากกัน คือ หมวด 1 เป็นการควบคุมสิ่งพิมพ์ หมวด 2 เป็นการควบคุมหนังสือพิมพ์ สำหรับหนังสือพิมพ์ หมายความว่า สิ่งพิมพ์ ซึ่งมีชื่อจำหน้าเช่นเดียวกัน และออกหรือเจตนาออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลา

²⁵ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 8

²⁶ พระราชบัญญัติจัดการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 8

หรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ให้หมายความรวมถึงนิตยสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ที่เรียกชื่ออย่างอื่นทำนองเดียวกัน²⁷

ในเรื่องของการจดทะเบียนการพิมพ์สำหรับหนังสือพิมพ์นั้นพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้วางหลักไว้ ดังนี้

“หนังสือพิมพ์ซึ่งพิมพ์ขึ้นภายในราชอาณาจักรต้องจดทะเบียนการพิมพ์ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

ผู้ยื่นจดทะเบียนการพิมพ์หนังสือพิมพ์ต้องยื่นแบบการจดทะเบียนการพิมพ์และหลักฐานซึ่งต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

(1) ชื่อ สัญชาติถิ่นที่อยู่ของผู้พิมพ์ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการ หนังสือพิมพ์แล้วแต่กรณี

(2) ชื่อของหนังสือพิมพ์

(3) วัตถุประสงค์และระยะเวลาออกหนังสือพิมพ์

(4) ภาษาที่หนังสือพิมพ์จะออกใช้

(5) ชื่อและที่ตั้งโรงพิมพ์หรือสถานที่พิมพ์

(6) ชื่อและที่ตั้งสำนักงานของหนังสือพิมพ์

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแบบการจดทะเบียนการพิมพ์และหลักฐานตามวรรคสองแล้ว ให้รับจดทะเบียนและออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนให้แก่ผู้ยื่นจดทะเบียน โดยไม่ชักช้า เว้นแต่ผู้ยื่นจดทะเบียนยังดำเนินการไม่ถูกต้องหรือครบถ้วนตามมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ หรือมาตรา ๑๖ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แนะนำให้ผู้ยื่นจดทะเบียนดำเนินการให้ถูกต้องและครบถ้วนทุกเรื่องในคราวเดียวกัน ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแบบการจดทะเบียนการพิมพ์และหลักฐานการจดทะเบียน เมื่อได้ดำเนินการถูกต้องและครบถ้วนให้รับจดทะเบียนพร้อมออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนให้แก่ผู้แจ้งโดยพลัน

หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นจดทะเบียน การจดทะเบียน การเปลี่ยนรายการหลักฐานการจดทะเบียนการยกเลิกหลักฐานการจดทะเบียน การกำหนดแบบการจดทะเบียนการพิมพ์และอัตราค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”²⁸

ดังนั้นในเรื่องของหนังสือพิมพ์นั้นกฎหมายกำหนดให้ต้องยื่นการจดทะเบียนการพิมพ์ โดยต้องยื่นแบบการจดทะเบียนการพิมพ์ที่สำนักหอสมุดแห่งชาติสำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร ในส่วนของภูมิภาคนั้นสามารถยื่นจดทะเบียนได้ที่ส่วนวัฒนธรรมจังหวัด โดยต้องยื่นแบบจดทะเบียนการพิมพ์

²⁷ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 4

²⁸ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 11

พร้อมหลักฐาน²⁹ ถ้ากระทำการออกหนังสือพิมพ์โดยไม่ได้จดทะเบียนการพิมพ์ หรือกรณีที่ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ ไม่มีคุณสมบัติครบถ้วน กฎหมายกำหนดให้มีโทษทางอาญาจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ³⁰

ภายหลังจากที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำการอนุญาตให้ออกหนังสือพิมพ์ เมื่อได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์แล้ว ระหว่างที่ดำเนินกิจการ ผู้รับอนุญาตจะต้องอยู่ภายใต้บังคับตามหลักเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ยังได้กำหนดหน้าที่ของผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ หากได้มีการเปลี่ยนแปลงรายการที่ได้จดทะเบียนเอาไว้ จะต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ให้ทราบ เพื่อที่จะดำเนินการเปลี่ยนแปลงรายการในหลักฐานการจดทะเบียนภายใน 30 วันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลง³¹ และนอกจากนี้เมื่อผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ ผู้ใดเลิกเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ยังได้กำหนดหน้าที่สำหรับบุคคลดังกล่าว ให้แจ้งพนักงาน เจ้าหน้าที่ทราบ เพื่อยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงรายการในหลักฐานการจดทะเบียนภายใน 30 วันนับแต่วันที่เลิกเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์³²

พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ยังได้กำหนดให้หนังสือพิมพ์ ต้องแสดงข้อความบางประการในลักษณะที่เห็นได้ชัดเจน และยังห้ามมิให้ใช้ชื่อย่อ หรือนามแฝง ในการแสดงข้อความดังกล่าวเพื่อที่จะได้ทราบถึงรายละเอียดของผู้ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์นั้น โดยข้อความต้องแสดงดังนี้ คือ ชื่อของผู้พิมพ์และที่ตั้งโรงพิมพ์ ชื่อและที่ตั้งของผู้โฆษณา ชื่อบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ และ ชื่อและที่ตั้งของเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์³³ และพระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์นั้น ยังได้มีมาตรการควบคุมการตั้งชื่อของหนังสือพิมพ์ด้วย คือ การห้ามมิให้ใช้ชื่อที่มีลักษณะดังนี้คือ³⁴

²⁹ วชิราภรณ์ พวงจินดา. (2558). *แนวทางการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขากฎหมายนิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ มงคล มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 204.

³⁰ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 25

³¹ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 17

³² พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 18

³³ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 12

³⁴ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 13

ลักษณะที่หนึ่ง จะต้องไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธย พระนามาภิไธย พระปรมาภิไธยย่อ พระนามาภิไธยย่อ หรือนามพระราชวงศ์

ลักษณะที่สอง จะต้องไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับราชทินนาม เว้นแต่ ราชทินนาม ของตน ของบุพการี หรือของผู้สืบสันดาน

ลักษณะที่สาม จะต้องไม่ซ้ำกับชื่อหนังสือพิมพ์ที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว

ลักษณะที่สี่ จะต้องไม่มีคำหรือความหมายหยาบคาย

พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ยังได้กำหนดในเรื่องของคุณสมบัติของบรรณาธิการ และเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ ไว้ดังนี้

ในกรณีของบรรณาธิการ ซึ่งคำว่าบรรณาธิการนั้น หมายถึง บุคคลผู้รับผิดชอบในการ จัดทำ และควบคุมเนื้อหา ข้อความ หรือภาพที่ลงพิมพ์ รวมทั้งวัสดุ หรือเอกสารที่แทรกใน หนังสือพิมพ์โดยความเห็นชอบของบรรณาธิการด้วย³⁵

พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ยังได้กำหนดคุณสมบัติของบรรณาธิการไว้ 5 ประการ คือ³⁶

ประการที่แรก จะต้องมียุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์

ประการที่สอง จะต้องมีสัญชาติไทย หรือสัญชาติแห่งประเทศซึ่งมีสนธิสัญญา กับประเทศไทย

ประการที่สาม จะต้องมีถิ่นที่อยู่ประจำในประเทศ

ประการที่สี่ จะต้องไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ประการที่สุดท้าย จะต้องไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่พ้น โทษมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสามปี หรือเป็นความผิดโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

ในกรณีของเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ ซึ่งคำว่าเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของกิจการ หนังสือพิมพ์³⁷ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ยังได้กำหนด คุณสมบัติของเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ที่เป็นนิติบุคคลธรรมดา และที่เป็นนิติบุคคล ในส่วน ของเจ้าของกิจการที่เป็นบุคคลธรรมดานั้นจะต้องคุณสมบัติด้วยกัน 5 ประการด้วยกัน คือ³⁸

ประการที่หนึ่ง จะต้องมียุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์

ประการที่สอง จะต้องมีสัญชาติไทย หรือสัญชาติแห่งประเทศซึ่งมีสนธิสัญญา กับประเทศไทย

³⁵ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 4

³⁶ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 14

³⁷ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 4

³⁸ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 15

ประการที่สาม จะต้องมิถิ่นที่อยู่ประจำในประเทศ

ประการที่สี่ จะต้องไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ประการที่ห้า จะต้องไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี หรือเป็นความผิดโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

ในกรณีที่เจ้าของกิจการเป็นนิติบุคคลนั้น จะต้องมิคุณสมบัติดังนี้ คือ³⁹ จะต้องมิบุคคลที่มีสัญชาติไทยถือหุ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของหุ้นทั้งหมด และจะต้องมีกรรมการไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเป็นผู้มีสัญชาติไทยด้วย ซึ่งนอกจากนั้นยังห้ามไม่ให้บุคคลใดถือหุ้นแทนบุคคลซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยในนิติบุคคลที่เป็นเจ้าของ กิจการหนังสือพิมพ์ ในกรณีเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ที่เป็นนิติบุคคลมีบุคคลสัญชาติไทยถือหุ้น หรือมีกรรมการเป็นผู้มีสัญชาติไทยน้อยกว่าจำนวนที่กำหนดดังกล่าว กฎหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่เพิกถอนการจดทะเบียนการพิมพ์

ในเรื่องของคุณสมบัติของบรรณาธิการ และเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์นั้น นอกจากที่ได้กำหนดไว้พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550 แล้ว ยังปรากฏกฎหมายใน ข้อ 3 ข้อ 4 และข้อ 5 ของกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการยื่นจดทะเบียน การจดทะเบียน การเปลี่ยนรายการหลักฐาน การจดทะเบียน การยกเลิกหลักฐานการจดทะเบียน การกำหนดแบบการจดทะเบียน และอัตราค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนการพิมพ์หนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2551

4.2.3 พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

เมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 แล้ว พระราชบัญญัติบัญญัติดังกล่าวได้ผลบังคับให้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 พระราชบัญญัติภาพยนตร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2479 ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 205 ลงวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2515 และพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530⁴⁰ นอกจากยังมีผลให้ยกเลิกพระราชบัญญัติแล้ว ยังได้มีการกำหนดค่านิยมของ ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และสื่อโฆษณาไว้ด้วยเช่นกัน ซึ่งแต่ละค่านิยมมีความหมายดังนี้⁴¹

ภาพยนตร์ หมายถึง วัสดุที่มีการบันทึกภาพ หรือภาพ และเสียงซึ่งสามารถนำมาฉายให้เห็นเป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่อง แต่ไม่รวมถึงวีดิทัศน์

³⁹ พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. 2550. มาตรา 16

⁴⁰ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 3

⁴¹ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 4

วิดิทัศน์ หมายถึง วัสดุที่มีการบันทึกภาพ และเสียงซึ่งสามารถนำมาฉายให้เห็นเป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่องในลักษณะที่เป็นเกมการเล่น คาราโอเกะที่มีภาพประกอบ หรือลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

สื่อโฆษณา หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นสื่อในการ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์ หรือวิดิทัศน์แล้วแต่กรณี

เพื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวิดิทัศน์ พ.ศ. 2551 แล้วจะพบว่า ภาพยนตร์ และวิดิทัศน์ที่อยู่ภายใต้ข้อบังคับของพระราชบัญญัตินี้ โดยการควบนั้นได้แบ่งแยกออกเป็นสองประเภทด้วยกัน คือการควบคุมภาพยนตร์ และการควบคุมวิดิทัศน์

สำหรับการควบคุมภาพยนตร์นั้น พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวิดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้มีการควบคุมถึงกระบวนการของการประกอบกิจการภาพยนตร์ โดยมีรายละเอียดต่างๆ ในการควบคุมการสร้างภาพยนตร์ โดยทั่วไปแล้วกฎหมายได้กำหนดให้ผู้ที่ประสงค์ที่สร้างภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยนั้น⁴² จะต้องกระทำการยื่นขออนุญาตการสร้างภาพยนตร์ต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว และผู้ที่สามารถที่จะอนุญาตให้สร้างภาพยนตร์ได้นั้น คือ คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ และวิดิทัศน์ และเมื่อได้มีการอนุญาตแล้วในการดำเนินการสร้างภาพยนตร์ และเค้าโครงที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น ซึ่งโดยผู้สร้างภาพยนตร์นั้นจะต้องคำนึงถึงฉากที่ได้ถ่ายทำหรือสถานที่ถ่ายทำนั้น จะต้องเข้ากับสถานการณ์รวมถึงสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย⁴³ ซึ่งหลักการในการขออนุญาต และเงื่อนไขในการถ่ายทำนั้นมีผลบังคับกับผู้สร้างภาพยนตร์ในต่างประเทศได้เข้ามาถ่ายทำในประเทศไทยเท่านั้น ในส่วนที่ผู้สร้างภาพยนตร์เป็นคนไทยนั้น ผู้สร้างนั้นไม่จำเป็นต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวิดิทัศน์แต่อย่างใด

นอกจากที่พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวิดิทัศน์ ได้บัญญัติเรื่องของการขออนุญาตในการสร้างภาพยนตร์ของคนต่างชาติที่จะมาสร้างภาพยนตร์ในประเทศไทยแล้ว ยังมีการควบคุมถึง เนื้อหาของภาพยนตร์ด้วย คือในการสร้างภาพยนตร์นั้นในส่วนของเนื้อหาจะต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย ซึ่งเนื้อหาที่เป็นการต้องห้ามนั้น ได้แก่ เนื้อหาที่อาจเป็น เนื้อหาที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย เนื้อหาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรม ถ้ามีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามนั้น ผู้ที่ฝ่าฝืนจะต้องรับโทษตามที่ได้กำหนดไว้⁴⁴

นอกจากควบคุมการสร้าง และเนื้อหาของภาพยนตร์แล้ว ยังมีการควบคุมถึงการนำภาพยนตร์ไปทำการฉาย ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า การที่จะนำภาพยนตร์ออกฉายนั้น ไม่ว่าจะเป็นการนำออกฉาย

⁴² พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวิดิทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 20

⁴³ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวิดิทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 21

⁴⁴ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวิดิทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 23

ให้เช่า แลกเปลี่ยน รวมถึงการจำหน่ายในราชอาณาจักร รวมถึงสื่อโฆษณาภาพยนตร์ จะต้องผ่านการตรวจสอบ และได้รับการอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เสียก่อน หากมีการฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด⁴⁵

ในพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ยังมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมวีดิทัศน์ไว้ด้วยเช่นกันกับการควบคุมภาพยนตร์ โดยรัฐนั้นมียุทธศาสตร์ในการควบคุมเนื้อหาของวีดิทัศน์ รวมถึงการควบคุมการออกใช้วีดิทัศน์ ควบคุมการส่งวีดิทัศน์ออกไปนอกประเทศ และสถานที่ประกอบธุรกิจวีดิทัศน์ โดยมีการควบคุมเนื้อหาของวีดิทัศน์ โดยกฎหมายนั้นได้ห้ามให้วีดิทัศน์ และสื่อโฆษณาวีดิทัศน์มีเนื้อหาต้องถามตามกฎหมาย โดยเนื้อหาต้องห้ามได้แก่ เนื้อหาที่อาจเป็น เนื้อหาที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย เนื้อหาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรม ถ้ามีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามนั้น ผู้ที่ฝ่าฝืนจะต้องรับโทษตามที่ได้กำหนดไว้⁴⁶

ในเรื่องของการควบคุมการออกฉายวีดิทัศน์นั้น กฎหมายกำหนดให้สื่อวีดิทัศน์นั้นเป็นสื่อโฆษณา ในการนำออกไปฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน รวมถึงการจำหน่ายในราชอาณาจักร รวมถึงสื่อโฆษณาภาพยนตร์ จะต้องผ่านการตรวจสอบ และได้รับการอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เสียก่อน หากมีการฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าหากวีดิทัศน์นั้นได้ถูกสร้างขึ้นมาเป็นการส่วนตัว หรือเป็นวีดิทัศน์ในส่วนราชการ องค์กรมหาชน หรือด้วยงานอื่นๆ ของรัฐที่ได้สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริม หรือเผยแพร่การทำงาน ของหน่วยงานนั้นๆ วีดิทัศน์ดังกล่าวไม่ต้องขออนุญาตก่อนแต่อย่างใด

4.2.4 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551

เมื่อได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ นั้นทำให้มีการยกเลิกการใช้ พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2502 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2521 และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2530⁴⁷

สำหรับกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ที่อยู่ในบังคับของกฎหมายนั้นมีการให้คำนิยามถึงกิจการกระจายเสียง และกิจการ โทรทัศน์เอาไว้ในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวไว้ดังนี้ คือ⁴⁸

⁴⁵ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 25

⁴⁶ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 51

⁴⁷ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 3

⁴⁸ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 4

“กิจการกระจายเสียง หมายถึง กิจการกระจายเสียงตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

กิจการโทรทัศน์ หมายถึง กิจการโทรทัศน์ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่ หมายถึง กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ซึ่งต้องขอรับการจัดสรรคลื่นความถี่ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ หมายถึง กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ซึ่งไม่ต้องขอรับการจัดสรรคลื่นความถี่ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม...”

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกอบกิจการดังกล่าวไว้ โดยครอบคลุมประเด็นต่างๆ ตั้งแต่การแบ่งประเภทใบอนุญาตประกอบกิจการ การกำหนดคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต รวมทั้งหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาต และการประกอบกิจการ ดังกล่าว

ในเรื่องของการขอใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้มีการแบ่งประเภทของใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ไว้ด้วยกันสามประเภท⁴⁹

ประเภทแรก ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะ ได้แก่ ใบอนุญาตที่ออกให้สำหรับการประกอบกิจการที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการบริการสาธารณะ โดยมีการแบ่งประเภทของใบอนุญาตตามวัตถุประสงค์ที่ดังต่อไปนี้ คือ เพื่อส่งเสริมความรู้ การศึกษา ศาสนา เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือความปลอดภัยสาธารณะ และเพื่อกระจายข้อมูลข่าวสาร ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างรัฐกับประชาชน บริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะแก่ผู้พิการ คนด้อยโอกาส

ประเภทที่สอง ใบอนุญาตประกอบกิจการชุมชน ได้แก่ ใบอนุญาตสำหรับการประกอบกิจการตามวัตถุประสงค์เช่นเดียวกันกับการประกอบกิจการบริการสาธารณะ แต่ต้องเป็นประโยชน์ตามความต้องการของชุมชน หรือท้องถิ่นที่รับบริการ

ประเภทสุดท้าย ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการทางธุรกิจ ได้แก่ ใบอนุญาตสำหรับการประกอบกิจการตามวัตถุประสงค์ของผู้ประกอบกิจการเพื่อแสวงหาผลกำไรในทางธุรกิจ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้สามประเภทด้วยกัน คือ ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจระดับชาติ

⁴⁹ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 10

ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจระดับภูมิภาค ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจระดับท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ยังได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สำคัญของการยื่นคำขอรับใบอนุญาตไว้ สำหรับหลักการทั่วไปในการยื่นคำขอรับใบอนุญาตจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ซึ่งประกาศที่คณะกรรมการกำหนดนั้น ต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ และแผนความถี่วิทยุตามกฎหมายว่าด้วยองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม⁵⁰

การยื่นคำขอรับใบอนุญาตนั้น ผู้ที่ขอรับใบอนุญาตต้องระบุสถาน ี ระบบ และวิธีการที่จะใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งต้องเสนอแผนบริการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ให้คณะกรรมการพิจารณา⁵¹

ในการพิจารณาอนุญาตให้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์โดยใช้คลื่นความถี่นั้น กฎหมายกำหนดแนวทางการพิจารณาอนุญาตของคณะกรรมการจะต้องคำนึงถึงหลักการทั้ง 3 ประการดังต่อไปนี้⁵²

ประการแรก จะต้องคำนึงถึงหน้าที่ตามกฎหมาย หรือความจำเป็นเพื่อการบริหารสาธารณะ โดยใช้คลื่นความถี่ที่จัดสรรไว้สำหรับภาครัฐ

ประการที่สอง จะต้องคำนึงถึงความต้องการที่หลากหลาย ความพร้อม และประโยชน์สาธารณะของชุมชน โดยใช้คลื่นความถี่ที่จัดสรรไว้สำหรับภาคประชาชน

ประการที่สาม จะต้องคำนึงถึงการส่งเสริมการแข่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม และสนับสนุนให้มีการประกอบกิจการประเภทที่ให้บริการข่าวสาร และสาระในสัดส่วนที่เหมาะสม โดยใช้คลื่นความถี่ที่จัดสรรไว้สำหรับภาคเอกชน

สำหรับระยะเวลาของใบอนุญาตนั้น ได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ กำหนดให้อำนาจคณะกรรมการประกาศกำหนด โดยให้กรอบพิจารณาว่า จะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงระยะเวลาที่คุ้มกับการลงทุน และยังกำหนดกรอบระยะเวลาขั้นสูงสุดสำหรับใบอนุญาต คือ ใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงให้มีอายุ

⁵⁰ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 16

⁵¹ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 16

⁵² พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 17

ไม่เกิน 7 ปี ในส่วนของใบอนุญาตประกอบกิจการโทรทัศน์ให้มีอายุไม่เกิน 5 ปี ซึ่งในกรณีของใบอนุญาตประกอบกิจการหมุดอายุ สามารถที่จะยื่นขอรับใบอนุญาตใหม่ได้⁵³

4.3 กฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

4.3.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560

สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์นี้มีความหลากหลาย และมีลักษณะของการกระทำที่แตกต่างกันออกไป ในส่วนที่จะอธิบายดังต่อไปนี้เป็นส่วนของการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับความรู้ผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ในฐานะที่เป็นผู้กระทำ หรือผู้ให้บริการ โดยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

สำหรับในการแสวงหาข้อมูลของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นมีมาตรา 5 บัญญัติเอาไว้ดังนี้ ผู้ใดเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยไม่ชอบ โดยเฉพาะมาตรการป้องกันดังกล่าวนี้ไม่ได้มีไว้ให้ตน บุคคลนั้นถือว่ามีความผิด⁵⁴

พิจารณาถึงการกระทำผิดโดยการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์นั้น ซึ่งเป็นการเข้าถึงระบบโดยไม่ชอบ เป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง อาจเรียกได้ว่าเกิดขึ้นมากที่สุด และเป็นพื้นฐานของการกระทำผิดอื่น ไม่ว่าจะเป็นการเจาะระบบ (hacking) การบุกรุกทางคอมพิวเตอร์ (computer trespass) โดยการกระทำความผิดดังกล่าวนี้เป็นการกระทำโดยมีเจตนาเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ขององค์กร หรือจะเป็นคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลก็ตามซึ่งการจารกรรมข้อมูลดังกล่าวนี้เป็นการจารกรรมข้อมูล โดยที่เจ้าของระบบคอมพิวเตอร์นั้น โดยไม่ได้รับความยินยอมให้มีการเข้าถึง ในการเจาะระบบฐานข้อมูลเช่นนี้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และแม้แต่กระทรวง ICT ก็ได้ถูกผู้ไม่ประสงค์ดีเจาะระบบดังกล่าวเช่นเดียวกัน จึงได้มีกฎหมายกำหนดให้ผู้เข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องรับโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 5 สำหรับในกรณีของผู้ประกอบอาชีพสื่อมวลชนนั้น การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น โดยไม่ชอบจึงเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

สำหรับการกระทำผิดในมาตรา 6⁵⁵ นั้น เป็นการล่วงรู้มาตรการป้องกันในการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นแล้วมีการนำไปเปิดเผยโดยไม่ชอบ ซึ่งการกระทำผิดตามมาตรา 6

⁵³ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551. มาตรา 18

⁵⁴ พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550. มาตรา 5

⁵⁵ พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550. มาตรา 6

เป็นการพยายาม หรือการรู้มาซึ่งรหัสลับ หรือรหัสผ่านของผู้อื่น และเป็นการกระทำที่ผู้กระทำ ล่วงรู้ถึงมาตรการป้องกันการเข้าถึงของระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น และได้นำข้อมูลที่ตนเองได้รู้มา ไปเปิดเผยต่อบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับการยินยอม โดยมาตรานี้มุ่งเน้นที่การนำไปเปิดเผยโดยมิชอบ แต่การล่วงรู้ หรือการ ได้มาโดยชอบหรือไม่ นั้นไม่ใช่ประเด็นสำคัญ ดังนั้นบทลงโทษจึง เป็นบทลงโทษสำหรับผู้ให้นำข้อมูลดังกล่าวไปเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาตเท่านั้น

สำหรับการกระทำผิดตามมาตรา 7⁵⁶ นั้น เป็นการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น โดยไม่ชอบ ซึ่งการกระทำผิดตามมาตรา 7 จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีผู้ใดผู้หนึ่งเข้าถึง ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นเป็นข้อมูลที่จัดเก็บอยู่ในระบบคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ข้อมูลซึ่งได้ถูกบันทึกในแผ่น CD แผ่นDVD ไม่รวมอยู่ในความหมายของมาตรานี้ เว้นแต่ จะมีการนำอุปกรณ์เหล่านี้เชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์โดยผู้กระทำผิดจะต้องเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ของผู้อื่นโดยไม่ชอบตามมาตรา 5 หลังจากนั้นจึงเข้าถึงข้อมูลของผู้อื่นที่มีการเก็บเอาไว้ในระบบ คอมพิวเตอร์ ดังนั้นความผิดตามมาตรา 7 นี้จึงมีโทษที่มากกว่าความผิดฐานเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ของผู้อื่นตามมาตรา 5 เนื่องจากกฎหมายให้ความสำคัญกับข้อมูลมากกว่าฮาร์ดแวร์ หรือระบบคอม เทอร์เนอร์นั่นเอง

สำหรับความผิดตามมาตรา 8⁵⁷ นั้น เป็นการดักข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น โดยไม่ชอบ ซึ่งการกระทำผิดตามมาตรา 8 เกิดจากการที่มีผู้ส่งข้อมูลเข้าหากันในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ส่วนตัว โดยแท้จริงแล้วข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลส่วนบุคคล และคอมพิวเตอร์นั้นไม่ได้มีไว้ใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือให้บุคคลทั่วไปได้ใช้ ดังนั้นการแอบ ดักจับ หรือบันทึกข้อมูลสื่อสารด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การดักจับข้อมูลที่เป็นความผิดจะต้อง เป็นข้อมูลที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ และผู้กระทำผิดดังกล่าวได้ไปดักจับ ข้อมูลที่อยู่ระหว่างการส่งนั้น โดยไม่ชอบเป็นวิธีได้มาซึ่งข้อมูล โดยไม่ได้รับความยินยอม จากเจ้าของข้อมูล

สำหรับความผิดตามมาตรา 9⁵⁸ นั้น เป็นการทำให้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นได้รับความ เสียหาย ซึ่งการกระทำตามมาตรา 9 ได้บัญญัติเอาไว้ถึงความรับผิดชอบของการที่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทำให้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นเสียหายได้รับความเสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายจากการ ทำลายแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติม เช่น มีการดัดแปลงข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยไม่ชอบ โดยการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนี้อาจเกิดจากการกระทำในลักษณะต่างๆ เช่น

⁵⁶ พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550. มาตรา 7

⁵⁷ พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550. มาตรา 8

⁵⁸ พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. มาตรา 9

Data Diddling คือการเปลี่ยนแปลงข้อมูลโดยที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลระหว่างที่มีการบันทึกข้อมูลนั้นลงไปในระบบคอมพิวเตอร์โดยเมื่อพิจารณาถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ถูกโจมตีแล้วนั้นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลคอมพิวเตอร์สามารถจำแนกได้สองกรณี คือ การโจมตีประเภทที่ทำให้ข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นถูกเปลี่ยนแปลง ในอีกกรณีหนึ่ง คือการโจมตีระบบโดยใช้วิธีดักจับข้อมูล โดยไม่ทำให้ระบบคอมพิวเตอร์เปลี่ยนแปลงไป โดยมาตราดังกล่าว หมายถึงการโจมตีที่มีลักษณะทำให้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ถูกโจมตีมีการเปลี่ยนแปลงไป

สำหรับความผิดตามมาตรา 10⁵⁹ นั้นเป็นการรบกวนข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น ทำให้การทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นได้รับความเสียหาย เช่น ถูกระงับ ชะลอ ชัดขวาง หรือถูกรบกวนจนไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ

สำหรับความผิดตามมาตรา 8⁶⁰ นั้นเป็นการยกเลิกความในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือน หรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

(2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

(3) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ ที่มีลักษณะอันลามก และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

(5) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (1) (2) (3) หรือ (4)

⁵⁹ พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. มาตรา 10

⁶⁰ พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560. มาตรา 8

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง (1) มิได้กระทำต่อประชาชน แต่เป็นการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้กระทำ ผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เป็นความผิดอันยอมความได้”

ความผิดตามมาตรา 14(1) เป็นการหมิ่นประมาทในข้อความที่เป็นความจริง หรือความเท็จของข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างนั้น ถือเป็นสาระสำคัญ โดยองค์ประกอบ และความหมายของมาตรา 14(1) นั้น จำกัดไว้เฉพาะข้อมูลปลอม หรือข้อมูลที่เป็นเท็จเท่านั้น ซึ่งหากข้อมูลปลอม หรือข้อมูลเท็จดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายชื่อเสียง และเกิดความเสียหายต่อเกียรติยศก็อาจจะมีความผิดได้ แต่ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่เป็นความจริงแต่ทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นก็เข้าข่ายความผิดตามมาตรา 14(1)

สำหรับความผิดตามมาตรา 14(2) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบสำคัญของความผิดตามมาตรา นี้จะต้องเป็นข้อมูลอันเป็นเท็จเท่านั้น ประกอบกับข้อมูลที่เป็นเท็จดังกล่าวจะต้องมีลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ หรืออาจทำให้ประชาชนทั่วไปตื่นตระหนกจากข้อมูลดังกล่าว ซึ่งข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเสียหาย แก่ปัจเจกชนนั้น ไม่อยู่ในขอบข่ายของกฎหมายมาตราดังกล่าว

สำหรับความผิดตามมาตรา 14 (3) เมื่อพิจารณาแล้ว การนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญานั้นจะพบว่า องค์ประกอบความผิดที่สำคัญ ก็จะต้องเป็นข้อมูลความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงต่อราชอาณาจักร หรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย โดยการหมิ่นประมาทบุคคลอื่นทั่วไปไม่อยู่ในลักษณะของข้อมูลคอมพิวเตอร์

สำหรับความผิดตามมาตรา 14 (4) จะต้องทำการศึกษา และทำความเข้าใจว่าการเผยแพร่ภาพลามกอนาจารทางระบบอินเทอร์เน็ตนั้นเกิดขึ้นมาตั้งแต่ในระยะเวลาแรกที่มีการใช้อินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่บนเว็บไซต์ หรือชุมชนข้อมูลข่าวสารเฉพาะกลุ่ม ซึ่งเกิดขึ้นก่อนพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศใช้ แต่ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้นำมาใช้จึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวขึ้น เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะลามกเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต และการที่ประชาชนทั่วไปเข้าถึงข้อมูลลามกดังกล่าว อาจจะอยู่ในลักษณะข้อความ หรือเข้าถึงในลักษณะของภาพก็ได้ โดยกรณีข้อมูลที่รูปภาพนั้นแม้จะไม่ได้มีการกำหนดนิยามเอาไว้ว่า ภาพลามกอนาจาร คือ ภาพที่แสดงถึงสัดส่วนความสมบูรณ์ของร่างกายที่มีได้มีสิ่งปกปิดหรือพยายามปกปิดแต่เป็นการทำภาพให้ลบเลือนเป็นต้น⁶¹

⁶¹ คำพิพากษาศาลฎีกา 3150/2531

สำหรับความผิดตามมาตรา 10⁶² ให้ยกเลิกความในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 16 ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อเติม หรือตัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้น เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำต่อภาพของผู้ตาย และการกระทำนั้นน่าจะทำให้บิดามารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง เป็นการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยสุจริต อันเป็นการติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ ผู้กระทำไม่มีความผิด

ความผิดตามวรรคหนึ่ง และวรรคสองเป็นความผิดอันยอมความได้

ถ้าผู้เสียหายในความผิดตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย”

การกระทำผิดตามมาตรา 16 นี้ ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ตัดต่อภาพนั่นเองแต่การนำภาพดังกล่าวที่ได้รับการส่งต่อมาจากวิธีการอื่นใดก็ตาม มาส่งต่อ หรือมาเผยแพร่ต่อบุคคลดังกล่าว นั้นย่อมที่จะต้องรับผิดชอบ เช่นเดียวกันแม้จะไม่ได้เป็นผู้ตัดต่อรูปดังกล่าวนั้น โดยมาตรา 16 นี้มีจุดประสงค์ และจุดมุ่งหมายในการที่จะคุ้มครองชื่อเสียงของบุคคล โดยหากปัจเจกบุคคล ที่ได้รับความเสียหายนั้นได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงที่ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ย่อมสามารถที่จะเอาผิดต่อผู้กระทำความผิดในมาตราดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้เป็นการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยกรณีของข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นภาพนั้นอาจจะทำให้บุคคลอื่นได้รับความอับอายอันเป็นการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว กรณีที่อยู่นอกเหนือจากนี้ไม่นับว่าอยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว อาทิเช่น การเผยแพร่ที่มีความล่อแหลมแต่ยังไม่เข้าขั้นลามกอนาจาร ซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้ใช้ชีวิตส่วนตัวของตน และถูกถ่ายภาพ และนำภาพนั้นมาเผยแพร่ต่อก็ไม่ได้เข้าข่ายของการเผยแพร่ภาพลามกอนาจาร รวมถึงไม่ได้เข้าข่ายของภาพตัดต่ออื่นใดก็ตาม

⁶² พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560. มาตรา 10

สำหรับการทำหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารรวมถึง ภาพข่าวต่างๆ และการเสาะแสวงหาให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่างๆ จะต้องพิจารณาว่าพระราชบัญญัติ ดังกล่าวนี้ กับการกระทำของผู้ประกอบอาชีพสื่อมวลชนในการเผยแพร่ภาพข่าวต่างๆ ผ่านทางสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ และสื่อออนไลน์ย่อมน่าจะถูกจำกัดขอบเขต ทั้งนี้ผู้ประกอบอาชีพสื่อมวลชน อาจจะไม่ต้องรับผิดชอบหากภาพที่ได้ทำการเผยแพร่ไม่ได้เกิดจากการกระบวนกรสร้างขึ้น หรือตัดต่อด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่กฎหมายก็ไม่ได้ล่วงละเมิดต่อสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูล ดังนั้นผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน จึงยังคงมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นที่กฎหมายได้ให้การรับรอง และคุ้มครองเอาไว้นั่นเอง

4.3.2 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ในมาตรา 326 และ 328 ซึ่งมาตรา 326 เป็นการกำหนดถึงความผิดฐานหมิ่นประมาททั่วไป ส่วนมาตรา 328 เป็นการกระทำ หมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร เป็นต้น

ความหมายของลักษณะความผิดฐานประมาท คือ ผู้ใดใส่ความต่อบุคคลที่สามโดยประการ ที่น่าจะทำให้ผู้นั้นได้รับความเสียหายในชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐาน หมิ่นประมาทต้องรับผิดชอบ⁶³ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบอาชีพสื่อมวลชนโดยตรง คือ ถ้าความผิด ฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณา ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนต์ ภาพ หรือตัวอักษร ที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ กระทำโดยการกระจาย เสียง หรือการกระจายภาพ หรือ โดยกระทำการประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำนั้นมีความผิด⁶⁴

การหมิ่นประมาทจึงเป็นการแสดงความหมายใส่ความบุคคลอันน่าจะทำให้เสียชื่อเสียง ถูกบุคคลอื่นดูหมิ่น เกลียดชัง ทั้งเป็นการใส่ความต่อบุคคลที่สามซึ่งทราบถึงการกล่าวใส่ความ ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาจะอยู่กับบุคคลที่สามด้วยหรือไม่ ไม่เป็นการสำคัญ สำหรับการกระทำผิดฐานหมิ่น ประมาทของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน คือ ได้กระทำโดยการ โฆษณาด้วยเอกสารซึ่งทำให้มีโทษ ทั้งสองสถานคือ จำคุก และปรับเงิน

ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยทั่วไป

หน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นจำเป็นที่ต้องให้เสนอข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการ แสวงหาข่าวสารด้วยความยุติธรรม และนำเสนอข่าวสารในมิติต่างๆ โดยการแสดงความคิดเห็นนั้น จะต้องคำนึงถึงสาธารณชนเป็นหลัก อีกทั้งการนำเสนอข่าวสารต่างๆ จะต้องเป็นการรักษา ผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน ดังนั้นในการทำหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

⁶³ ประมวลกฎหมายอาญา. พ.ศ. 2499. มาตรา 326

⁶⁴ ประมวลกฎหมายอาญา. พ.ศ. 2499. มาตรา 328

จึงควรมุ่งในจุดหมายเพื่อให้สังคมรับรู้ความจริง ซึ่งในการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน อาจมีบางกรณีที่เป็นไปทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติยศ ผู้ที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิในการฟ้องร้องผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนให้รับผิดชอบทางอาญาในความผิดฐานหมิ่นประมาทได้

ในการกระทำผิดฐานหมิ่นประมาทจะต้องมีองค์ประกอบความผิดที่แยกออกได้ดังนี้

องค์ประกอบที่หนึ่ง ใส่ความ

องค์ประกอบที่สอง ผู้อื่น

องค์ประกอบที่สาม ต่อบุคคลที่สาม

องค์ประกอบที่สี่ โคนประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง

องค์ประกอบที่ห้า โดยเจตนา

การใส่ความ หมายถึง การยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลอื่น การยืนยันข้อเท็จจริงนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นการใส่ร้าย หรือให้ร้ายแก่เขาแต่อย่างใด เพียงแต่เป็นการใส่ความอันน่าจะทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ก็ถือเป็นความผิดได้ การใส่ความนั้นถึงแม้จะเป็นเพียงการบอกเล่าข้อความตามที่ได้รับบอกเล่ามาตามที่ทราบข่าวลือ หรือตามที่สงสัยก็เป็นหมิ่นประมาทได้

ผู้อื่น หมายถึง ผู้ถูกระทำ หรือผู้เสียหายอาจเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้ บุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทนั้น ต้องรับรู้ได้แน่นอนว่าเป็นใคร แต่ไม่จำเป็นต้องระบุชื่อออกไปตรงๆ และการใส่ความ หรือยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลที่รวมเป็นกลุ่มถ้าอาจเข้าใจได้ว่าเป็นการใส่ความทุกคนในกลุ่มนั้นก็เป็นการผิด

บุคคลที่สาม หมายถึง บุคคลอื่นนอกเหนือจากผู้กระทำกับผู้ถูกระทำ ซึ่งอาจจะเป็นใครก็ได้ และไม่จำเป็นต้องระบุชื่อว่าเป็นใครแต่เป็นบุคคลที่ได้รับทราบข้อความที่เป็นการหมิ่นประมาทจากผู้กระทำการใส่ความ ทั้งต้องเป็นบุคคลที่ทราบข้อความโดยตรง หรือน่าจะทราบข้อมูลนั้นได้ แต่ไม่ได้หมายความว่ารวมถึงบุคคลที่ทราบข้อความนั้น โดยบังเอิญ หรือแอบทราบเองโดยที่ผู้ใส่ความไม่ได้มีเจตนาให้ทราบ

ชื่อเสียง หมายถึง เกียรติ คุณค่า หรือราคาที่บุคคลมีอยู่ในลักษณะที่ปรากฏแก่บุคคลทั้งหลายในทางสังคมการทำให้เสียชื่อเสียงจึงหมายถึงการทำให้เกียรติ คุณค่า หรือราคาที่เขาที่มีอยู่ในสังคมหมดไป หรือลดน้อยต่ำลงไป

ถูกดูหมิ่น หมายถึง ถูกเหยียดหยาม หรือขาดการนับถือในฐานะที่เขาควรได้นับถือ

ถูกเกลียดชัง หมายถึง ถูกบุคคลอื่นเกลียดชัง โดยเอาความรู้สึกนึกคิดของบุคคลธรรมดา เป็นเครื่องวัดซึ่งความรู้สึกนึกคิดนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย หรือเปลี่ยนแปลงไปตามสถานที่

ในการใส่ความผู้อื่นที่จะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทจะต้องเป็นการใส่ความให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หากเป็นการกล่าวเพียงดูหมิ่นเหยียดหยามให้อับอายเจ็บใจเท่านั้นไม่เป็นการใส่ความให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ก็ไม่เป็นหมิ่นประมาท

เจตนา หมายถึง ความผิดฐานหมิ่นประมาทต้องเป็นการกระทำโดยมีเจตนา ซึ่งหมายความว่า มีเจตนาใส่ความ ไม่ใช่เจตนาหมิ่นประมาท คือ ผู้กระทำความผิดนั้นยื่นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม

ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา

สำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำได้กระทำได้โดยการ โฆษณาด้วย เอกสาร ภาพวาด ภาพ หรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าจะด้วยวิธีใดๆ แผ่นเสียง หรือโดยเครื่องบันทึกเสียง หรือเครื่องบันทึกภาพ กระทำโดยการกระจายเสียง หรือกระจายภาพ หรือด้วยวิธีอื่นๆ ซึ่งเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาเป็นความผิดที่ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทจะต้องรับโทษที่หนักขึ้น หากปรากฏได้ว่ากระทำผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ด้วยวิธีการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ แผ่นเสียง หรือเครื่องบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกตัวอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือกระจายภาพ หรือโดยกระทำการประกาศด้วยวิธีอื่นๆ

โฆษณา หมายถึง ทำให้แพร่หลายออกไปยังสาธารณชน ซึ่งจะโฆษณาต่อบุคคลที่สามคนเดียวจนถึงประกาศไปทั่วก็ได้สุดแต่จะวิธีการโฆษณาจะเป็นวิธีอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ระบุไว้ เช่นเขียนหนังสือ หรือเขียนลงในหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

เอกสาร หมายถึง กระดาษ หรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผัง หรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยการพิมพ์ ภายถ่าย หรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น⁶⁵

การหมิ่นประมาทโดยวิธีดังกล่าวนี้ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษที่หนักขึ้นจากเดิม เพราะวิธีหมิ่นประมาทมีลักษณะพิเศษที่ทำให้ผู้ถูกดูหมิ่นประมาทน่าจะเสียหายต่อชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง

⁶⁵ ประมวลกฎหมายอาญา. พ.ศ. 2499. มาตรา 1(7)

ข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาท

ข้อยกเว้นความผิดของความผิดหมิ่นประมาทซึ่งไม่ต้องรับโทษตามกฎหมายอาญาในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท ประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติข้อยกเว้นไว้ดังนี้

กรณีแรก ผู้ใดแสดงความคิดเห็น หรือข้อความโดยสุจริต⁶⁶

- 1) เพื่อความชอบธรรมป้องกันตน หรือป้องกันส่วนได้เสียที่เกี่ยวกับตน
- 2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติตามหน้าที่
- 3) ดิชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคล หรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนยอม

กระทำ

4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาล หรือในการประชุม ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

กรณีที่สอง ในกรณีหมิ่นประมาทถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นการหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริงผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน⁶⁷

กรณีที่สาม คู่ความ หรือทนายความของคู่ความซึ่งแสดงความคิดเห็น หรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเพื่อประโยชน์แก่คดีของตนนั้น ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท⁶⁸

- 1) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติตามหน้าที่
- 2) ดิชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคล หรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนยอม

กระทำ

3) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาล หรือในการประชุมนั้นเป็นความจริงผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา 330 ในกรณีหมิ่นประมาทถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่าข้อหาที่ว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นจริงผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

⁶⁶ ประมวลกฎหมายอาญา. พ.ศ. 2499. มาตรา 329

⁶⁷ ประมวลกฎหมายอาญา. พ.ศ. 2499. มาตรา 330

⁶⁸ ประมวลกฎหมายอาญา. พ.ศ. 2499. มาตรา 331

ความผิดฐานหมิ่นประมาทเป็นความผิดอันยอมความได้ถ้าผู้เสียหายในความผิดหมิ่นประมาทตายเสียก่อนร้องทุกข์ให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย⁶⁹

นอกจากนี้ ผู้เสียหายกับผู้กระทำสามารถยอมความกันได้ แล้วแต่หากผู้เสียหายนั้นได้เสียชีวิตก่อนจะร้องทุกข์ และยังอยู่ในอายุความที่สามารถนำความขึ้นฟ้องร้องได้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ บิดามารดา คู่สมรส หรือบุตร สามารถร้องทุกข์ได้ ซึ่งย่อมหมาความว่าเป็นผู้ยอมความได้เช่นกัน

นอกจากนั้นในความผิดโดยการโฆษณาด้วยเอกสารอาจไม่ใช่ความผิดฐานหมิ่นประมาทก็ได้หากแต่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า ซึ่งกฎหมายได้กำหนดอัตราโทษไว้เช่นกัน คือ มาตรา 393 ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า หรือด้วยการโฆษณาต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากการหมิ่นประมาทบุคคลทั่วไปแล้วประมวลกฎหมายอาญายังมีการกำหนดความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่น ตามกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอีก 4 กรณี คือ

กรณีแรก ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี⁷⁰

กรณีที่สอง ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงอาฆาตมาดร้ายราชาธิบดี ราชนิราชามี รัชทายาท หรือประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปีหรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁷¹

กรณีที่สาม ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงอาฆาตมาดร้ายผู้แทนรัฐต่างประเทศ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มาสู่พระราชสำนักต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปีหรือปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁷²

กรณีสุดท้าย ผู้ใดกระทำด้วยประการใดๆ แก่วัดหรือสถานที่ยึดมั่นเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใดอันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปีหรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁷³

⁶⁹ ประมวลกฎหมายอาญา. พ.ศ. 2499. มาตรา 333

⁷⁰ ประมวลกฎหมายอาญา. พ.ศ. 2499. มาตรา 112

⁷¹ ประมวลกฎหมายอาญา. พ.ศ. 2499. มาตรา 133

⁷² ประมวลกฎหมายอาญา. พ.ศ. 2499. มาตรา 134

⁷³ ประมวลกฎหมายอาญา. พ.ศ. 2499. มาตรา 206

4.3.3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การทำงานของผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนมีโอกาที่จะไปละเมิดสิทธิบุคคลอื่น และนิติบุคคลมีมาก ปัจจุบันผู้ถูกละเมิดเริ่มใช้สิทธิทางศาลมากขึ้น หากผู้ใดกระทำละเมิดสิทธิบุคคลอื่นนอกจากจะถูกฟ้องร้องให้ได้รับโทษทางอาญาแล้วยังถือว่าเป็นการละเมิดต้องรับโทษตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนอีกด้วย

ความผิดฐานละเมิดทางแพ่ง

กรณีผู้ใดจงใจ หรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น⁷⁴

หลักกฎหมายเรื่องละเมิดมีองค์ประกอบ ดังนี้

จงใจ หมายถึง กระทำโดยรู้สำนึกถึงผล หรือความเสียหายที่จะเกิดต่อบุคคลอื่นจากการกระทำของตน ถ้าไม่รู้สำนึกในผลเสียหายก็ไม่เรียกว่าจงใจ และเป็นการกระทำที่ต้องมีความเสียหายเกิดขึ้น ถ้าไม่เสียหายไม่เป็นการละเมิด

ประมาทเลินเล่อ หมายถึง การกระทำที่ไม่รู้สำนึกในผลเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลอื่น แต่การไม่รู้สำนึกเกิดจากการไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะต้องทำตามวิสัยของบุคคลในพฤติการณ์ และฐานะเช่นนั้น

ทำต่อบุคคลอื่น หมายถึง เป็นการกระทำที่ล่วงเมิดสิทธิของบุคคลอื่น โดยผิดหน้าที่ที่จะต้องเคารพต่อสิทธินั้น และไม่จำเป็นต้องถึงขนาดมีกฎหมายบัญญัติโดยชัดแจ้งว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นการผิดกฎหมายบทใดบทหนึ่ง

โดยผิดกฎหมาย หมายถึง กระทำโดยไม่ชอบกฎหมายด้วยกฎหมาย ถ้ากระทำโดยมีสิทธิตามกฎหมาย ตามสัญญา ไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการกระทำละเมิดนี้หมายรวมถึงการรบกวน หรือละเว้นไม่กระทำการเมื่อมีหน้าที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันผลเสียด้วย

สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจหมายถึง สิทธิส่วนบุคคลด้วย และรวมถึงสิทธิในชื่อเสียง หรือเกียรติคุณ หรือทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่น กฎหมายไทยถือว่าการล่วงละเมิดต่อสิทธิในชีวิตส่วนตัวเป็นเรื่องละเมิดปกติธรรมดาไม่มีการแยกออกเป็นพิเศษเหมือนสหรัฐอเมริกา โดยจะต้องพิจารณาด้วยหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่มีข้อจำกัดอยู่ว่าจะเป็นกรณีจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนสหรัฐอเมริกาจะพิจารณาจากผลการกระทำ

⁷⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. พ.ศ. 2535. มาตรา 420

กรณีที่มีการนำเสนอข่าวสาร หรือข้อความที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิส่วนตัวนั้นแตกต่างจากความเสียหายในเรื่องของละเมิดต่อชื่อเสียง เพราะการละเมิดชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวสารของผู้เสียหายต่อสาธารณชน แต่ความเสียหายกรณีละเมิดสิทธิส่วนบุคคล คือ ไม่ประสงค์จะให้มีการนำเสนอข่าวสารของตน ถ้าได้กระทำไปถือว่าขัดต่อความต้องการของเขาแม้เรื่องนั้นจะเป็นเรื่องจริงก็ตาม นอกจากนี้ตามมาตรา 420 ต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิในชีวิตส่วนตัวของผู้ถูกละเมิดด้วย ถ้าไม่เสียหายก็ไม่ใช่ละเมิด ดังนั้น การที่ผู้เสียหายจะพิสูจน์ว่าตนเสียหายจึงไม่ใช่เรื่องง่ายนัก

การใช้สิทธิที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

การใช้สิทธิของบุคคลจนกระทั่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนหลักเกณฑ์การพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดในการใช้สิทธิโดยไม่ชอบ⁷⁵ ให้ใช้หลักสุจริต⁷⁶ ตามมาตรา 6 บัญญัติไว้ว่า ในการใช้สิทธิของบุคคลให้ใช้โดยหลักสุจริต เมื่อใช้สิทธิแล้วไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย มิได้หมายความว่าจะต้องมีความรับผิดชอบเสมอไป ถ้าหากว่าเป็นการใช้สิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมาย หรือการใช้สิทธิที่มีอำนาจกระทำได้แม้ก่อให้เกิดความเสียหายก็ไม่ต้องรับผิดชอบทางละเมิด

การกล่าว หรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง

การกล่าว หรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงอันเป็น⁷⁷

หลักกฎหมายเรื่องละเมิดมาตรา 423 มีองค์ประกอบ ดังนี้

การกล่าว หรือไขข่าวแพร่หลาย หมายถึง การแสดงข้อความใดๆ ให้บุคคลที่สามและผู้กระทำไม่จำเป็นต้องเจาะจงบุคคลที่สามเสมอไป

การกล่าว หรือไขข่าวไม่จำเป็นต้องจงใจ หรือประมาทเลินเล่อแม้ไม่ตั้งใจให้เป็นการทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียง หรือเพื่อการตกลงขบขันก็ไม่เป็นข้อแก้ตัว

ข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง หมายถึง ข้อความที่กล่าว หรือไขข่าวจะต้องไม่ตรงกับความจริง ถ้าเป็นจริงก็ไม่ละเมิด แม้ว่าจะไม่มีใครเชื่อ หรือรู้สึกตามที่ผู้กล่าว ไขข่าว ได้กระทำก็ตาม ข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงจะต้องมีลักษณะเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงด้วย คือ เป็นการยืนยันถึงเหตุที่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีอยู่ หรือไม่มีอยู่เช่นนั้น และไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าคนฟังคนอื่นเชื่อหรือไม่เชื่อ

⁷⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. พ.ศ. 2535. มาตรา 421

⁷⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. พ.ศ. 2535. มาตรา 58

⁷⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. พ.ศ. 2535. มาตรา 423

ทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของผู้อื่น การวินิจฉัยว่าข้อความใดจะเป็นการทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียงถูกดูหมิ่นเกลียดชัง ต้องถือตามความคิดเห็นของบุคคลธรรมดาผู้ได้เห็นได้ฟัง (วิญญูชน) มิใช่ถือเอาแต่ความรู้สึทักของโจทก์คำกล่าวของจำเลยจึงไม่เป็นความผิด⁷⁸

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีละเมิดต่อชื่อเสียงเกียรติคุณ

แม้โจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ให้ชัดเจนว่าเป็นจำนวนเท่าใดศาลก็อาจกำหนดให้ได้ตามพฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งการละเมิด⁷⁹ การชดใช้เยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายคืนสู่สภาพเดิมก่อนถูกละเมิดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

บทบัญญัติมาตรา 438 ในกฎหมายลักษณะละเมิดได้กำหนดอำนาจของศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในหนี้ละเมิดไว้ในวรรคแรกว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้นให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งละเมิด...”⁸⁰ และค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไป เพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้นรวมทั้งค่าเสียหายอันพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย⁸¹

สิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายในประมวลกฎหมายลักษณะละเมิดมี 5 กรณีด้วยกันคือ

กรณีแรก ทำให้สูญเสียชีวิตตามมาตรา 443

กรณีที่สอง ทำให้เสียหายต่อร่างกายอนามัยตามมาตรา 444

กรณีที่สาม ทำให้ขาดประโยชน์แรงงานตามมาตรา 445

กรณีที่สี่ ค่าเสียหายต่อร่างกายเสรีภาพที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ตามมาตรา 446

กรณีที่ห้า ค่าเสียหายต่อชื่อเสียงมาตรา 447

การคำนวณค่าเสียหายควรพิจารณาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจในสภาพความเป็นจริง ในขณะที่เกิดสิทธิเรียกร้อง ค่าเสียหายอาจจะสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในโลกปัจจุบันเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายต่อประโยชน์ทางทรัพย์สิน เช่น ชื่อเสียงของบุคคล ชื่อเสียงในทางธุรกิจ เป็นต้น การคำนวณค่าเสียหายอาจต้องพิจารณาในเชิงประโยชน์ทางการพาณิชย์

⁷⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 256/2509

⁷⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. พ.ศ. 2535. มาตรา 438

⁸⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. พ.ศ. 2535. มาตรา 438 วรรคหนึ่ง

⁸¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. พ.ศ. 2535. มาตรา 438 วรรคสอง